

ตะเคียนทอง

เจษฎา

เหลืองแจ่ม

รัตนะ

ไทยงาม

คำนำ

ตะเคียนทอง มีชื่อพื้นเมืองต่าง ๆ ดังนี้ กะกั โกกั (กระเหรี่ยงแถบจังหวัดเชียงใหม่) แคน (ภาคเหนือ) จะเคียน (ภาคเหนือ) จูเค้ โหเก (กระเหรี่ยง จังหวัดกาญจนบุรี) ตะเคียน ตะเคียนทอง ตะเคียนใหญ่ (ภาคกลาง) ไพร (ละว้า จังหวัดเชียงใหม่) และมีชื่อพื้นเมือง ภาษาอังกฤษว่า Iron wood ส่วนชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Hopea odorata* Roxb. อยู่ในวงศ์ Dipterocarpaceae มีถิ่นกำเนิดในป่าดิบแล้ง และป่าเต็งรังทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ขึ้นได้ดีบนที่ราบหรือค่อนข้างราบใกล้ริมน้ำ เป็นไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจเป็นไม้เด่นของป่าดิบชื้น

ลักษณะทั่วไป

ตะเคียนทองเป็นไม้ขนาดใหญ่ สูง 20-40 เมตร ไม้ผลัดใบ เรือนยอด เป็นพุ่มทึบกลมหรือรูปเจดีย์ต่ำ ๆ เปลือก หนา สีน้ำตาลดำ แตกเป็นสะเก็ด กระพี้สีน้ำตาลอ่อน แก่นสีน้ำตาลแดง ใบ รูปไข่แกมรูปหอก หรือรูปดาบขนาด 3-6 x 10-14 เซนติเมตร เนื้อใบค่อนข้างหนา ปลายใบเรียว โคนใบมนป้านและเบี้ยว หลังใบมีตุ่มเกลี้ยง ๆ อยู่ตามง่ามแขนงใบ เส้นแขนงใบมี 9-13 คู่ ปลายโค้งแต่ไม่จรดกัน ดอก เล็ก ออกเป็นช่อยาว ๆ สีขาวตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลิ่นหอม ก้านช่อดอก ก้านดอก และกลีบรองกลีบดอกมีขนนุ่ม กลีบดอกและกลีบรองกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกัน ผล กลม หรือรูปไข่เกลี้ยง ปลายมน เป็นดิ่งคล้ายหนามแหลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.6 เซนติเมตร ยาว 1 เซนติเมตร ปีกยาว 1 คู่ รูปใบพาย ปลายปีกกว้างค่อย ๆ เรียวสวนมาทางโคนปีก เส้นปีกความยาวมี 7 เส้น ปีกสั้นมีความยาว ไม่เกินความยาวตัวผล

ดอกออกกระหว่างเดือน มกราคม ถึง มีนาคม ดอกจะไม่ออกทุกปี ช่วงดอกออกมากประมาณ 3-5 ปี/ครั้ง และจะแก่ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน

การกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติ

ตะเคียนทองมีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติ ทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย แถบประเทศไทย พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซีย เป็นไม้ในป่าดงดิบ มีการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ถ้าไม้ที่เจริญเติบโตได้ 1-3 ปี มักจะถูกไฟคลอกตายในระยะหลัง จึงสมควรที่จะหาทางนำไปขยายปลูกเป็นสวนป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งธรรมชาติดั้งเดิมของไม้ตะเคียนทอง

ลักษณะของต้นไม้ก็มีส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งต่อการกระจายพันธุ์ กล่าวคือ ตะเคียนทองเป็นไม้เด่นที่มีลำต้นสูง ผลจึงถูกลมพัดพาไปได้ไกล ๆ ประกอบกับเมล็ดมีการเสื่อมความงอกไว

เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ความชื้นไม่พอ ไม้ที่ให้ร่มเงาในระยะแรกไม่มี เมล็ดจะไม่งอกหรืองอกแล้วตายไปในที่สุด ไม้ตะเคียนทองนับวันจึงลดลงเรื่อย ๆ

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ตะเคียนทองเป็นไม้ที่ชอบแสง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปลูกในสภาพสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมของมันเปลี่ยนไปแล้วจะต้องมีไม้กอปกคลุมในระยะแรก จนกว่าไม้ตั้งตัวได้แล้วจึงปล่อยให้ขึ้นลำพังได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดลองของ ชิตีและคณะ (2534) ที่ปลูกไม้ตะเคียนทองร่วมกับไม้กระถินยักษ์ เปรียบเทียบกับปลูกในที่โล่ง พบว่า ระยะเวลาหกเดือนแรกหลังจากปลูก การรอดตายจะไม่แตกต่างกัน เนื่องจากยังมีความชื้นเพียงพอ แต่หลังจากหนึ่งปีผ่านไปพบว่า ตะเคียนทองที่ปลูกระหว่างกระถินยักษ์ 2x2 เมตร จะมีการรอดตายสูงสุด และในที่โล่งต่ำสุด การเจริญเติบโตก็มีลักษณะในทิศทางเดียวกับการรอดตาย

สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับไม้ตะเคียนทอง ควรมีปริมาณน้ำฝนเกินกว่า 1500 มิลลิเมตร ต่อปี ระยะเวลาสูง 130-300 เมตร และเป็นดินร่วนปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์และระบายน้ำดี

การขยายพันธุ์และการผลิตกล้า

การขยายพันธุ์ตะเคียนทองที่ใช้อยู่ในปัจจุบันใช้ วิธีการผลิตกล้าจากการเพาะเมล็ด เมล็ดตะเคียนทองจัดเป็นพวกที่สูญเสียความงอกไว (recalcitrant seed) ยิ่งกว่านั้นตะเคียนทองจะให้เมล็ด 2-3 ปี ต่อครั้ง แต่ครั้งก็ให้เมล็ดไม่มาก เนื่องจากดอกร่วงหล่นเสียก่อนได้รับการผสม เกสร (เจษฎา และคณะ 2527) ทั้งนี้เนื่องจาก โรค และแมลง ฉะนั้นการผลิตกล้าจากเมล็ดจึงมีปัญหาอย่างมาก ต่อไปคงต้องใช้วิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อแทน

กล้าไม้ตะเคียนทองที่เหมาะสมต่อการปลูกควรเป็นกล้าค้ำปี เพราะกล้าจะแกร่งมีการรอดตายสูง ถ้าใช้กล้าที่เพาะอายุเพียง 3-4 เดือน กล้าจะอ่อนไป ประกอบกับเมื่อนำไปปลูกได้ก็จวนหมดฤดูฝนแล้ว การรอดตายจึงต่ำเนื่องจากกล้าที่นำมาปลูก ได้เมล็ดราวเดือน มีนาคม-เมษายน นำมาเพาะและปลูกได้ก็ราวเดือน สิงหาคม-กันยายน กล้าก็ยังไม่แกร่งพอ อีกทั้งปลายฤดูฝนแล้วจึงไม่นิยมนำไปปลูกในปีเดียวกัน ที่เพาะเมล็ดโดยมากจะนำไปปลูกในฤดูฝนปีถัดไป

การคัดเลือกพื้นที่และการเตรียมพื้นที่สำหรับปลูก

การปลูกป่าทางภาครัฐยังคงใช้วิธีการปลูกแบบธรรมชาติ (extensive) ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป การเตรียมพื้นที่มีเพียงแต่ เก็บวัชพืชรบกวน เผาวัชพืชรบกวน เท่านั้น การเจริญเติบโตและกำลังผลิตจึงไม่ดีเท่าที่ควร การปลูกสวนป่าตะเคียนทองก็ยังมีน้อย เนื่องจากขาดเมล็ดและกล้าไม้ อีกทั้งการปลูกตะเคียนทองต้องเตรียมกล้าข้ามปี แผนการปลูกป่าดำเนินการปีต่อปี ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ฉะนั้นตะเคียนทองจึงมีแต่ทำการปลูกเพื่องานทดลองเท่านั้น ซึ่งก็เป็นการปลูกแบบกึ่งประณีต (semi intensive) เท่านั้นไม่ถึงกับขั้นประณีต (intensive) การปลูกขั้นประณีตจะต้องมีการคัดเลือกพันธุ์อย่างดี เตรียมพื้นที่อย่างประณีต และบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง การปลูกตะเคียนทองในเชิงพาณิชย์

ยังไม่มี เพราะการปลูกป่าภาคเอกชนยังไม่เปิดกว้าง อีกทั้งไม้ตะเคียนทองเป็นไม้โตช้า หามเมล็ด และกล้าปลูกยาก จึงไม่เป็นที่นิยม

วิธีการปลูกและระยะปลูกที่เหมาะสม

วิธีการปลูกไม้ตะเคียนทองก็เหมือนกับไม้ป่าทั่ว ๆ ไป กล้าที่ปลูกจะต้องทำให้แข็งแรงเสียก่อน โดยนำออกรับแสงเต็มที่สัก 1-2 สัปดาห์ แล้วย้ายปลูกหลังจากฝนตก ถ้าทำได้ควรนำถังใส่น้ำเข้าไปในพื้นที่ปลูก นำกล้าตะเคียนทองจุ่มลงถังน้ำ เพื่อให้รากดูดซับน้ำไว้จนอิ่มตัว แล้วจึงแฉกถุงพลาสติกที่ห่อหุ้มรากออกนำลงหลุมปลูก วิธีการนี้จะช่วยให้กล้าตะเคียนทองรอดตายสูงในกรณีที่ฝนทิ้งช่วง ระยะปลูกที่ใช้กันทั่วไปคือ 4x4 เมตร เหมาะสมกับการปลูกร่วมกับไม้โตเร็วตระกูลถั่วอื่น ๆ เพื่อไม้โตเร็วเหล่านั้นสามารถ fixed nitrogen ช่วยให้ไม้ตะเคียนทองเจริญเติบโตดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยอภิบาลด้วย ส่วนป่าตะเคียนทองควรปลูกแบบวนเกษตรจะให้ผลดี เพราะตะเคียนทองเป็นไม้โตช้า เมื่อมีการปลูกพืชควบแล้วมีการเตรียมพื้นที่อย่างดี จะช่วยให้การเจริญเติบโตของไม้ตะเคียนทองดีขึ้น และยังทำให้กายภาพของดินดีขึ้นด้วย เพราะมีการไถพรวนเป็นประจำในขณะเดียวกันเมื่อปลูกพืชอื่น ๆ จะมีการใส่ปุ๋ยทำให้ไม้ตะเคียนทองได้รับปุ๋ยที่ใส่ในพืชควบด้วย ก็ยิ่งช่วยให้การเจริญเติบโต และการรอดตายสูงขึ้น

การบำรุงรักษา

ตะเคียนทองเป็นไม้ที่ต้องการบำรุงรักษาในระยะแรกปลูก เพื่อการตั้งตัวเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของป่าไม้ตะเคียนได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ความชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง การปฏิบัติบำรุงรักษาจึงต้องมีมากขึ้น ขึ้นต่อก็ควรมีการใส่ปุ๋ยบ้าง โดยเฉพาะปุ๋ยไนโตรเจน และฟอสฟอรัส และเริ่มให้ได้รับแสงเต็มที่

โรคและแมลง และศัตรูธรรมชาติ

โรคและแมลง ที่ทำลายสวนป่ายังไม่พบเห็น อาจจะเป็นเพราะการปลูกสร้างสวนป่าตะเคียนทองยังมีน้อย แต่สำหรับต้นใหญ่ที่ให้ดอกแล้วจะพบว่า ดอกได้ร่วงหล่นก่อนที่จะมีการผสมพันธุ์ อันเนื่องมาจากโรคและแมลง แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นชนิดใด หรืออาจจะเป็นเพราะสิ่งแวดล้อม อุณหภูมิสูงเกินไป เป็นต้น ซึ่งจะต้องหาสาเหตุที่แท้จริงต่อไป

อย่างไรก็ตาม นวีวรรณ (2533) ได้พบ ค้างยิราฟ (giraffe weevil) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Apoderus notatus* F. ซึ่งอยู่ในวงศ์ Curculionidae กัดกินใบอ่อนของตะเคียนทอง การกำจัดด้วงเหล่านี้กระทำโดยใช้ ยาเคมีเซฟวิน หรือทามารอน 50% อีซี ฉีดพ่นในช่วงที่พบตัวเต็มวัย หรือช่วงกันยายน-พฤศจิกายน หรือเก็บใบที่ถูกม้วนเป็นหลอดทำลาย หรือเผาทิ้งเสียเพื่อทำลายไข่และตัวอ่อน การถางวัชพืชรอบแปลงให้โล่งเตียนจะช่วยทำลายที่อยู่อาศัยของด้วงได้ การฉีดยาฆ่าหญ้าพบว่า ค้างยิราฟจะไม่เข้าทำลายต้นไม้ก็เลย นอกจากนี้ไฟป่าก็เป็นสาเหตุใหญ่กับไม้ที่มีอายุน้อยอายุ 1-3 ปี ทำให้ต้นตะเคียนทองตายไป

การเจริญเติบโต และผลผลิต

ไม้ตะเคียนทองเป็นไม้ที่มีการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า ต้องการการดูแลรักษาในระยะแรกจากการทดลองของ ชิตี และคณะ (2534) ได้เปรียบเทียบการปลูกไม้ตะเคียนทองระหว่างไม้กระถินยักษ์ที่มีระยะปลูก 2x2, 2x3 เมตร และในที่โล่งพบว่าในระยะ 6 เดือนแรกไม่มีความแตกต่างของการรอดตาย ทั้งนี้เนื่องจากยังมีความชื้นเพียงพอ แต่หลังจากหนึ่งปีแล้วการรอดตายลดลงกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ปลูกระหว่างไม้กระถินยักษ์ 2x2 เมตร ให้เปอร์เซ็นต์การรอดตายสูงสุด 50 เปอร์เซ็นต์ รองลงมาปลูกระหว่างกระถินยักษ์ 2x3 เมตร และในที่โล่งเปอร์เซ็นต์การรอดตาย 40 เปอร์เซ็นต์ และ 35 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ หลังจากนั้นการรอดตายได้ลดลงอีกไม่มาก หลังจากปลูกไปแล้ว 12-42 เดือน เดือนที่ 42 เปอร์เซ็นต์การรอดตายจะเหลือ 40, 38 และ 30 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

สำหรับการเจริญเติบโตของไม้ตะเคียนทองที่ปลูกระหว่างไม้กระถินยักษ์ตามระยะปลูกดังกล่าวข้างต้น ระยะปี 1-3 ปี ไม้ที่ปลูกในที่โล่งการเจริญเติบโตทางด้านความสูงและเส้นผ่าศูนย์กลางมีแนวโน้มดีกว่าปลูกระหว่างไม้กระถินยักษ์ 2x2 และ 2x3 เมตร หลังจากนั้นการเจริญเติบโตได้ลดลงเล็กน้อย อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตจะต้องติดตามต่อไป

การทดลองความเจริญเติบโตที่จังหวัดขอนแก่น ในระยะกล้าไม้ที่ปลูกในกระถางจำนวน 100 กระถาง เป็นเวลา 1 ปี (เจษฎา, 2526) พบว่าความเจริญเติบโตทางด้านความสูงเพิ่มจาก 24 เซนติเมตร เป็น 62 เซนติเมตร และความโตของเส้นผ่าศูนย์กลางที่ระดับ 10 เซนติเมตร จากโคนจาก 0.32 เซนติเมตร เป็น 1.10 เซนติเมตร แต่เมื่อนำไปปลูกภายใต้เรือนยอดของยูคาลิปตัส คามาเลเดนซิส 4x4 เมตร แล้วพบว่า ความสูงเพิ่มขึ้นในปีแรกหลังจากปลูกเป็น 97 เซนติเมตร หลังจากนั้นปีที่สองก็ลดลงเนื่องจากสัตว์เลื้อยเข้าทำลาย สำหรับการเจริญเติบโตทางด้านเส้นผ่าศูนย์กลางที่ระดับ 10 เซนติเมตรนั้นจะเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ จาก 1.2 เซนติเมตร เป็น 3.3 เซนติเมตร

Thai-ngam (1991) ได้รายงานผลการเจริญเติบโตของไม้ตะเคียนภายใต้เรือนยอดของไม้โตเร็ว 4 ชนิด คือ กระถินณรงค์ จีเหล็กบ้าน ยูคาลิปตัส คามาเลเดนซิส และแคบ้าน ที่ระยะปลูกต่าง ๆ กัน 2x4, 2x8, 4x4, 4x8 เมตร และที่โล่งพบว่าความสูงของไม้ตะเคียนทองที่ปลูกภายใต้เรือนยอด 4x8 เมตร ของไม้กระถินณรงค์ จีเหล็กบ้าน และยูคาลิปตัส คามาเลเดนซิส สูงกว่าระยะปลูกอื่น ๆ โดยมีความสูงเพิ่มขึ้นสูงสุดภายใต้เรือนยอดจีเหล็กบ้าน 4.5 เซนติเมตร ส่วนภายใต้เรือนยอดไม้แคบ้าน ความสูงของตะเคียนทองเพิ่มขึ้นสูงสุด ที่ระยะปลูก 2x8 เมตร โดยเพิ่ม 2.2 เซนติเมตร และความเจริญเติบโตทางด้านความโตทางด้านความโตก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับความสูงทั้งด้านชนิดไม้และระยะปลูก เพียงแต่ว่าความโตสูงสุดอยู่ที่ภายใต้เรือนยอดของแคบ้าน ระยะปลูก 2x8 เมตร โดยมีความโต (D_{10}) เพิ่มขึ้น 0.09 เซนติเมตร

สรุปแล้วการปลูกไม้ตะเคียนทองภายใต้เรือนยอดของไม้โตเร็ว มีแนวโน้มว่าไม้โตเร็วควรมีระยะการปลูกห่าง การเจริญเติบโตของไม้ตะเคียนทองถึงจะดี อย่างเช่นการทดลองของ ธิติและคณะ (2534) พบว่าปลูกในที่โล่งมีการเจริญเติบโตดีกว่าปลูกภายใต้เรือนยอดกระถินยักษ์ที่มีระยะปลูกชิดกันแค่ 2x2 หรือ 2x3 เมตร ในขณะที่ไม้โตเร็วมีระยะปลูกห่างมากขึ้นดังการทดลองของ Thai-ngam (1991) พบว่าไม้โตเร็วระยะปลูก 4x8 เมตร ให้การเจริญเติบโตของไม้ตะเคียนทองดีกว่าระยะปลูกที่ชิดกว่านี้ แต่สำหรับตะเคียนทองปลูกในที่โล่งก็ให้ผลของการเจริญเติบโตไม่ค่อยดีนักซึ่งเป็นเครื่องชี้ว่าไม้ตะเคียนทองต้องการไม้่อภิบาลในระยะตั้งตัว และต้องมีระยะที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามปัจจัยควบคุมการเจริญเติบโตยังขึ้นกับท้องที่ที่ปลูก (site) และพรรณไม้ที่ปลูกร่วมด้วย (species) ซึ่งจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดให้มากกว่านี้ในเวลาต่อไป

การเพิ่มพูนเฉลี่ยรายปีและอายุตัดฟันของไม้ตะเคียนทอง ยังไม่มีผู้ใดศึกษาทั้งในป่าธรรมชาติและสวนป่า อย่างไรก็ตามได้ทำการคาดคะเนเอาไว้ในแผนแม่บท กรมป่าไม้ ในส่วนของการพัฒนาการปลูกสร้างสวนป่า ไม้ตะเคียนจัดอยู่ในไม้โตช้า ความเพิ่มพูนเฉลี่ยรายปีของไม้ชนิดนี้ถ้าปลูกแบบธรรมดาจะเป็น 0.32-0.64 ลูกบาศก์เมตร/ไร่/ปี แต่ถ้าปลูกแบบกึ่งประณีต และประณีตแล้ว จะเป็น 0.48-0.96 และ 0.80-1.28 ลูกบาศก์เมตร/ไร่/ปี ตามลำดับ ซึ่งความผันแปรนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกว่าปลูกที่ภาคไหนของประเทศไทย ถ้าปลูกทางภาคใต้และภาคตะวันออกก็จะให้ความเพิ่มพูนมาก ถ้าปลูกที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็จะได้ความเพิ่มพูนน้อย สำหรับอายุการตัดฟันอยู่ที่ 50-100 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคการปลูกและพื้นที่ปลูกดังกล่าวข้างต้น การใช้เทคนิคอย่างประณีตสามารถลดอายุตัดฟันได้เกือบครึ่งหนึ่งของการปลูกแบบใช้เทคนิคแบบธรรมดา โดยที่ยังให้ผลผลิตเท่าเดิม

การใช้ประโยชน์

ไม้ตะเคียนทอง เนื้อไม้ใช้แปรรูปใช้ในงานก่อสร้าง โครงสร้างที่รับน้ำหนัก บ้านเรือน สะพาน หมอนรถไฟ ตัวถังรถ เรือ เครื่องเรือน และสิ่งปลูกสร้างอื่นที่ต้องการความแข็งแรงทนทาน เนื้อไม้มีน้ำหนัก 753 กก./ลบ.ม. ที่ความชื้น 12 เปอร์เซ็นต์ และมีความถ่วงจำเพาะ 0.637 จากการทดสอบความทนทานของไม้ตะเคียนทองพบว่า ชื่นไม้ที่ปักทดสอบสามารถความคงทนได้นานกว่า 10 ปี ถ้านำมาทำหมอนรองรางรถไฟ สามารถใช้งานได้ 16-18 ปี ถ้าขุดดินตะเคียนทำเป็นเรือจะได้นานกว่า 60 ปี แปรรูปนำมาต่อเรือเดินทะเลใช้งานได้มากกว่า 25 ปี และถ้านำมาเป็นไม้ก่อสร้างในร่มทำเฟอร์นิเจอร์จะใช้งานได้นานไม่มีกำหนด (บรรดิษฐ์, 2530)

นอกจากประโยชน์ทางเนื้อไม้แล้ว ยางไม้ตะเคียนทองซึ่งมีชื่อการค้าว่า “Rock Dammar” มีสีเหลือง กลิ่นเล็กน้อย เมื่อถูกอากาศจะจับตัวเป็นก้อนแข็งกลมๆ รอยแตกจะเป็นมันวาว ก้อนยางนี้จะพบตามลำต้นหรือบริเวณที่เจาะสำหรับเอายาง และยางที่จับตัวเป็นก้อนแข็งนี้สามารถละลายได้ดีในน้ำมันสนหรือแอลกอฮอล์ คุณภาพของยางที่ได้ไม่ค่อยดีนัก แต่ก็สามารถใช้เป็

น้ำมันชักเงาตกแต่งเครื่องใช้ในร่ม ใช้สำหรับผสมกับวัสดุอื่น ๆ เพื่อใช้ในงานต่าง ๆ เช่น ใช้ทาสีเคลือบเรือเพื่อรักษาเนื้อไม้และป้องกันเพรียงทำลาย นอกจากนี้ยางไม้ตะเคียนทองเมื่อนำมาบดเป็นผงใช้เป็นยารักษาบรรเทาอาการเจ็บปวด เช่น ทำยาหม่อง ใช้รักษาบาดแผลหรือบริเวณฟกช้ำขอร่างกายในประเทศพม่า (บรรดิษฐ์, 2530) ส่วนใบตะเคียนทองมีสารแทนนินอยู่ 10 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนักแห้ง ในเปลือกก็มีสารนี้ประกอบอยู่เช่นเดียวกัน คุณสมบัติของแทนนินที่ได้จากไม้ตะเคียนทองนี้ เมื่อนำไปใช้ฟอกหนังจะทำให้แผ่นหนังแข็งแรงขึ้นกว่าเดิมเหมาะสมกับการใช้งานเฉพาะอย่างได้เป็นอย่างดี

ส่วนประโยชน์อื่น ๆ ในเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ไม้ตะเคียนทองเป็นไม้ที่ไม่ผลัดใบพร้อมกัน จึงเป็นไม้ที่รักษาความเขียวได้ตลอดปี ช่วยลดก๊าซ CO₂ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ช่วยสภาพแวดล้อมดีขึ้นในการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ

ข้อจำกัดของไม้ชนิดนี้

ไม้ตะเคียนทองเป็นไม้โตช้าที่ต้องการความชุ่มชื้น และมีไม้โอ๊กบาลให้ขึ้นแรก เมื่อไม้ตั้งตัวได้แล้วจึงทำการเปิดให้รับแสงให้เต็มที่ ปริมาณน้ำฝนก็เป็นข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่ง ควรมีสุนกว่า 1,500 มม./ปี ถึงจะเจริญเติบโตได้ดี

ข้อเสนอแนะในการปลูกไม้ตะเคียนทอง

ผู้ที่ต้องการปลูกตะเคียนทองจะต้องหาแหล่งเมล็ดไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้นเมล็ดตะเคียนทองเป็นเมล็ดที่เสื่อมการงอกไว จะต้องติดตามระยะการให้เมล็ดให้ดี เพราะหลังจากเมล็ดร่วงหล่นเกิน 15 วัน เมล็ดก็จะไม่งอก และเมื่อเพาะเมล็ดแล้วจะต้องเก็บกล้าไว้ค้างปี เพราะช่วงฝนแรกที่เพาะเมล็ดตะเคียน กล้าตะเคียนยังไม่แข็งแรงพอที่จะนำไปปลูกได้ ฉะนั้นผู้ที่สนใจจะต้องทราบถึงข้อจำกัดเหล่านี้ อย่างไรก็ตามตะเคียนเป็นไม้ตระกูลยางที่มีคุณค่าสูงทางเศรษฐกิจ จึงน่าที่จะมีการส่งเสริมให้ช่วยกันปลูกมาก ๆ มิฉะนั้น ในอนาคต ตะเคียนทองอาจจะหมดไปจากป่าก็เป็นได้